

Dumitru Țeicu, *Geografia ecleziastică a Banatului medieval*, Cluj-Napoca, Presa Universitară, 2007, 263 p..

Banatul reprezintă cu siguranță un loc privilegiat din punctul de vedere al studiilor de medievalistică românească. Un interesant proiect finanțat de Uniunea Europeană prin Programul de vecinătate România – Serbia, derulat în intervalul anilor 2004 – 2006, intitulat „Patrimonium banaticum, multiculturalitate și multiconfesionalitate în Banat” a avut drept rezultat o nouă contribuție editorială, unde implicați au fost ca editor Muzeul Banatului Montan din Reșița și autorul volumului, arheologul medievalist Dumitru Țeicu.

Cartea a văzut lumina tiparului în toamna anului 2007, fiind structurată în șase capitole. Geografia ecleziastică a Banatului medieval pune încă de la început un verdict pe cât de adevărat pe atât de greu de descifrat uneori: Banatul a reprezentat vreme de secole o regiune de graniță, cu înțelesul dat acestui termen în evul de mijloc timpuriu mai ales, când regiunea a fost disputată până târziu de diferite puteri aflate la granița lui. Parte componentă a regatului maghiar, Banatul a avut caracteristici care l-au individualizat, cea mai de durată rămânând multiconfesionalismul său. Autorul nu evită aici să sublinieze carențele mai vechilor contribuții istorice, multe socotind Banatul ca o parte componentă a episcopiei de Cenad, realitate care a dus, în mod fals la a socoti regiunea ca una exclusiv catolică. Capitolul analizează rolul episcopiei de Cenad în regiune, cu arhidiaconatele și decanatele sale, rolul parohiilor dar și cel al ordinilor călugărești stabilite în arealul cercetat: benedictini, cistercieni, dominicani, franciscani, augustini, alături de prezența îndubitabilă a ortodocșilor, români și sârbi. Deși înglobat în structurile confesionale ale Patriarhiei sârbești de la Ipek, după anul 1557 și organizat în patru episcopii distincte, parohiile din zonele locuite de români au supraviețuit în ciuda transformărilor radicale ale secolului al XVIII-lea.

Următorul capitol, ceva mai succint, tratează sursele istorice legate de geografia ecleziastică a Banatului. Sunt trecute în revistă izvoarele documentare, inclusiv listele colecțiilor papale din anii 1333 – 1335, care reflectă inclusiv puterea economică a localităților din regiune, deși prin necuprinderea în ele a parohiilor ortodoxe din sudul și nord-estul zonei informația rămâne una selectivă, izvoarele diplomatice, Legenda Sfântului Gerard de la Cenad, izvoarele cartografice, toponimia dar și cercetările arheologice, unde însuși autorul și-a adus de-a lungul anilor o importantă contribuție. Istoriografia problemei alcătuiește la rândul ei un capitol aparte. Autorul analizează toate contribuțiile majore, care înglobează aportul a patru națiuni, toate trăitoare în arealul cercetat: maghiară, germană, sârbă și română, fiecare cu pondere diferită în unul sau altul dintre momentele celui mai bine de un secol și jumătate trecut de la primele contribuții istoriografice cu adevărat importante.

Următoarele două contribuții reprezintă în fapt substanța cărții: repertoriul mănăstirilor medievale bănățene, care reprezintă capitolul al patrulea respectiv cel al bisericilor parohiale, care alcătuiește capitolul următor, al cincilea. În cazul mănăstirilor au fost analizate 73 de obiective, unele dispărute încă din veacul al XIV, 50 în Banatul românesc, 22 în cel sârbesc și o mănăstire din Ungaria. Pentru bisericile parohiale catalogul cuprinde 286 de poziții, atât catolice dar și ortodoxe. În unele cazuri în cuprinsul repertoriilor mănăstirilor

dar și a bisericilor parohiale medievale din Banat sunt înserate planuri sau fotografii. Lista bibliografică completează ca un ultim compartiment, volumul.

Arheologul reșițean Dumitru Țeicu ne-a obișnuit de mai bine de două decenii și jumătate cu contribuțiile sale legate de monumentele medievale ale Banatului: de la cea închinată descoperirilor de la Gornea, publicată în colaborare cu arheologul clujean, dar bun cunoscător al Banatului, Gheorghe Lazarovici, la cartea dedicată arheologiei satului medieval din Banat, de la propria teză de doctorat legată de Banatul Montan în Evul Mediu, la culegerea de Studii istorice dedicată aceluiași areal. Noul volum care ne este oferit completează travaliul anterior, oferind un bun devinitiv câștigat pentru medievistica românească.

Doru Marta